

Ta ansvar för tryggheten på nätet

Lektionen handlar om kränkningar och om att ta ansvar för sin egen och andras trygghet på nätet.

Lektionsförfattare: [Boel Nygren](#)

Till läraren

1. Om det hade hänt dig
2. Viktiga ord och begrepp
3. Reagera och agera
4. Sammanfatta
5. Fortsätt med nästa lektion

LÄRARINSTRUKTIONER

Lektionens syfte

Syftet med lektionen är att visa eleverna på olika strategier för att hantera obehagliga situationer på nätet.

Förberedelser

Läs igenom exemplen som handlar om sådant som en hel del barn och unga kan råka ut för på nätet. Tänk på att du kan ha elever i klassen som är eller har varit utsatta för brott eller mobbning på nätet. Var uppmärksam på om något exempel orsakar starka reaktioner. Läs mer i Internetguiden [Motverka nätmobbning](#).

Genomförande

Läs exemplen högt i klassen. Pausa en kort stund efter varje och be eleverna fundera på hur de skulle ha gjort om det hade varit de som blivit utsatta. Gå tillsammans igenom hur man kan ta reda på en persons identitet på nätet, vad det innebär att blocka någon, vad en admin har för uppgift, hur det går till att banna en person på nätet och varför det kan kännas bra att radera obehagliga kommentarer. Avsluta med en enkel värderingsövning där eleverna får gradera sannolikheten för att de skulle agera när något obehagligt/olagligt drabbar dem på nätet.

Instruktion värderingsövning:

Använd ett rep, tejp eller krita för att göra en lång linje på golvet/marken. Förklara att linjen representerar en skala som sträcker sig mellan "Jag agerar inte alls." till "Ja, självklart agerar/reagerar jag.". När du läser påståendena placerar sig eleverna längs med skalan utifrån hur de tror att de skulle göra.

LÄROPLANSKOPPLING

Centralt innehåll i ämnet svenska (årskurs 4-6)

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i några olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på Internet.
- Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Centralt innehåll i ämnet samhällskunskap (årskurs 4-6)

Individer och gemenskaper

- Sociala skyddsnet för barn i olika livssituationer, i skolan och i samhället.

Information och kommunikation

- Hur man urskiljer budskap, avsändare och syfte i olika medier med ett källkritiskt förhållningssätt.

Rättigheter och rättsskipning

- Samhällets behov av lagstiftning, några olika lagar och påföljder samt kriminalitet och dess konsekvenser för individen, familjen och samhället.
- De mänskliga rättigheterna, deras innebörd och betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.

Centralt innehåll i ämnet svenska (årskurs 7-9)

Språkbruk

- Etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och sammanhang.

Centralt innehåll i ämnet samhällskunskap (årskurs 7-9)

- Ungdomars identiteter, livsstilar och välbefinnande och hur detta påverkas, till exempel av socioekonomisk bakgrund, kön och sexuell läggning.

Information och kommunikation

- Möjligheter och risker förknippade med Internet och kommunikation via elektroniska medier.

Rättigheter och rättsskipning

- De mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Deras innebörd och betydelse samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag.
- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter.
- Rättssystemet i Sverige och principer för rättssäkerhet. Hur normuppfattning och lagstiftning påverkar varandra. Kriminalitet, våld och organiserad brottslighet. Kriminalvårdens uppgifter och brottsoffers situation.

Lektionsdel 1:

Om det hade hänt dig

Instruktioner

Läs berättelserna om en del av de tråkiga och obehagliga saker som man kan råka ut för på internet. Fundera tillsammans efter varje berättelse.

- Hur skulle du göra om det hände dig?
- Hur kan man undvika att bli drabbad?

* _ *

En morgon när Jason vaknar ser han att han har fått över sextio vänförfrågningar på sitt Instagramkonto. Han som bara har några få följare. När han öppnar sitt konto ser han en bild som han absolut inte har lagt ut. Den föreställer en person han aldrig har sett och han ser att hans konto har en hel massa nya följare. Han förstår ingenting och när han läser kommentarerna blir han riktigt rädd eftersom de säger en massa otäcka saker om personen på bilden.

* _ *

Sanna har bråkade med en kille i en annan klass. Bråket handlade om vilken klass som hade fotbollsplanen just den rasten. Det hände ofta att klasserna bråkade när schemat hade ändrats på grund av lov eller friluftsdagar, men den här gången gick det längre än vanligt och slutade med att Sanna knuffade killen och kallade honom för "svettäckel". Många skrattade, men Sanna ångrade sig nästan genast. Samma kväll ser Sanna att hon har fått ett meddelande. Meddelandet innehåller hot om vad som kommer att hända henne om hon visar sig i skolan igen och den som har skrivit under kallar sig för Fredrik och säger att han är pappa till killen hon bråkade med. När Sanna går in på sin blogg ser hon att samma person har skrivit obehagliga kommentarer om hennes bilder. Nästa morgon har Sanna ont i magen och huvudet och hennes föräldrar sjukanmäter henne.

* _ *

Jasons bästa kompis har bråkat med en tjej i en annan klass. Hon kallade honom för "svettäckel" och nu har många andra börjat säga det också. Jason och hans kompis brukar ofta spela ett on-linespel som många andra i skolan också spelar. Alla har alias, men många gånger vet man ändå vem det är man möter i spelet och det brukar vara roligt att retas lite med varandra. En eftermiddag när Jason och hans kompis loggar in ser de att flera av spelarna från samma skola har bytt både alias och profilbilder. Alla har plötsligt bilder av en person som håller för näsan. Först förstår de ingenting, men när de börjar spela märker de att alla kommentarer från de här personerna är riktigt taskiga och elaka mot Jasons kompis och handlar om hur han luktar.

* _ *

Sanna är sjuk igen. Hon är sjuk ganska ofta nu för tiden och många av hennes gamla kompisar har slutat att höra av sig. Sanna har hittat en chat på nätet som hon är inne på. Där snackar hon med andra som inte heller går i skolan om dagarna. Några jämnåriga tjejer har hon till och med lämnat sitt telefonnummer till. Chatten är bara öppen för den som är under 18 år. En del på chatten är lite äldre än Sanna, men alla är schyssta. En del till och med lite väl schyssta... En person som kallar sig Gullegrisen vill ofta snacka med Sanna. Sannas profilbild kommer från en hemsida som säljer träningskläder och tjejen på bilden är några år äldre än Sanna som nyss har fyllt 11. Den här morgonen är det bara Gullegrisen och två andra som är inne på chatten. Alla tre frågar mycket om hur Sanna mår och om hon är ensam hemma. De berömmar hennes profilbild och undrar vilka sporter hon håller på med. Sanna ljuger och låter bli att berätta att hon efter bråket i skolan har slutat på handbollen. Hon säger att hon tränar både friidrott och brottning. Sanna blir glad när hon märker att de andra är imponerade. Plötsligt ber Gullegrisen Sanna om att skicka fler bilder. De andra två hakar strax på och ber om bilder när hon brottas med någon snygg kompis. Plötsligt känns det inte alls lika roligt längre och när Sanna ser att alla tre har skickat sms till henne blir hon väldigt rädd. Det konstiga är att alla sms:en ser ut att komma från samma nummer och när Sanna kollar numret ser hon att det går till en person som är 29 år.

Ta ansvar för tryggheten på nätet

* _ *

Lektionsdel 2:

Viktiga ord och begrepp

Instruktioner

Förklara orden som handlar om olika sätt att stoppa näthat, tråkiga kommentarer och regelbrott på internet. Samtala om vad de innebär och koppla dem till berättelserna du nyss läste.

- blockera
- banna
- moderera
- anmäla
- dölja
- integritetsinställningar
- privat konto
- rapportera
- hackat konto
- falsk identitet
- privat information
- missbruk
- catfisha

Lektionsdel 3:

Reagera och agera

Instruktioner

Gör en termometer-övning och ta ställning till påståendena. Fundera kring hur du skulle reagera och agera i olika situationer kopplade till utsatthet på nätet. Bestäm dig för var på skalan (linjen) du vill ställa dig. Linjen representerar en skala mellan: "Jag agerar inte alls" till "Ja, självklart agerar/reagerar jag".

- Om någon skriver taskiga saker om mig blockerar jag hen direkt.
- Om jag ser att någon jag känner får elaka kommentarer om sitt utseende anmäler jag det till admin.
- Om jag läser kommentarer som bryter mot gruppens/sidans/chattens regler anmäler jag det.
- Om jag misstänker att någon uppger falsk identitet gör jag en bildsökning på deras profildbild.
- Jag anmäler taskiga och elaka kommentarer till admin oavsett vem de riktar sig mot.
- Om jag misstänker att någon har en falsk identitet på nätet anmäler jag det.
- Om någon hotar mig på nätet raderar jag kommentarerna och försöker glömma det.
- Om någon hotar mig på nätet anmäler jag det.
- Om någon hotar mig på nätet tar jag skärmdumpar innan jag raderar kommentarerna.
- Om jag blev utsatt för ett brott på nätet skulle jag polisanmäla det.
- Om jag såg att någon publicerade bilder som var tagna i smyg skulle jag anmäla det.
- Om jag får kunskaper om att användardata från en plattform har spridits, skulle jag anmäla det.
- Om jag visste att plattformarna användes för att kontrollera medborgarna utan deras vetskap skulle jag anmäla det.

Lektionsdel 4:

Sammanfatta

Instruktioner

Läs och diskutera frågorna.

Var det svårt att välja var på linjen du skulle ställa dig i förra övningen? Då är du inte ensam. Många väljer nog att bara stänga av datorn eller gå ur gruppen när det händer något obehagligt eller olagligt på internet. Men det är faktiskt ganska dumt, för då kan samma sak hända igen.

Fundera tillsammans kring varför det är viktigt att agera och reagera:

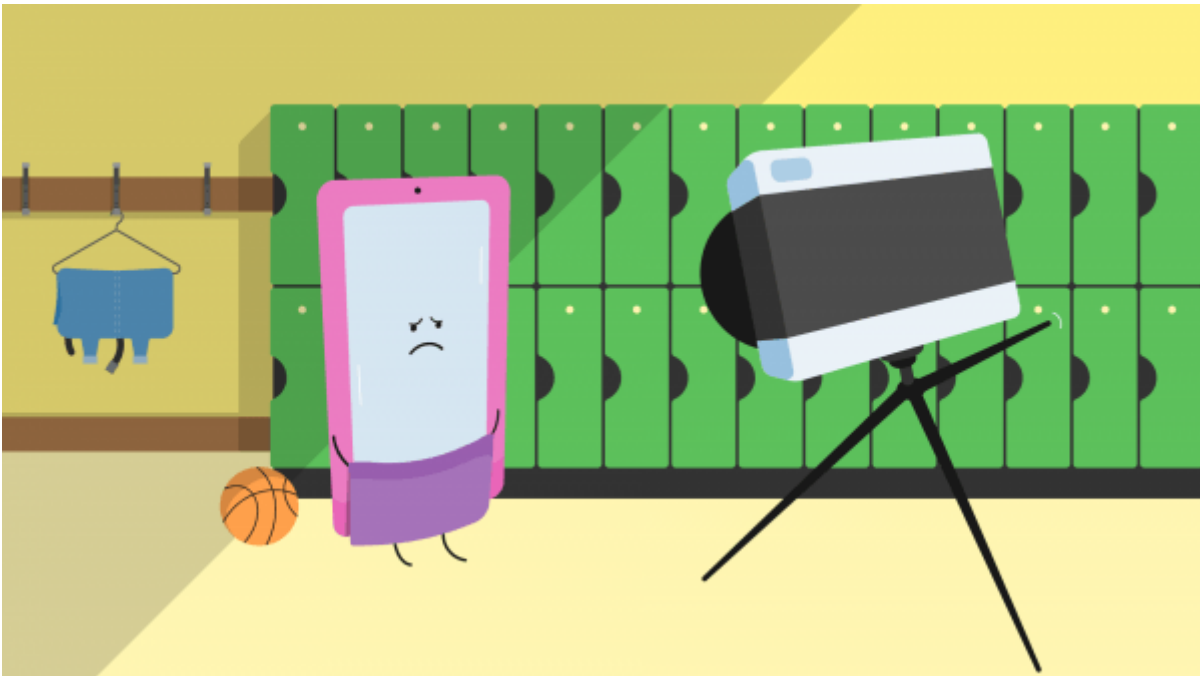
- för dig
- för andra som drabbas
- för företaget eller privatpersonen som står bakom gruppen, spelet eller sidan
- för samhället?

Lektionsdel 5:

Fortsätt med nästa lektion

Instruktioner

I lektionen [Får du fotografera här?](#) får du bland annat reda på vad lagen säger om kränkande fotografering.

Klar? Klicka här